TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2009. gada 2. aprīlī *

Lieta C-523/07

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 68. un 234. pantam, ko *Korkein hallinto-oikeus* (Somija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2007. gada 19. novembrī un kas Tiesā reģistrēts tajā pašā dienā, tiesvedībā, ko ir uzsākusi

A.

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Ross [*A. Rosas*], tiesneši A. O'Kīfs [*A. Ó Caoimh*], H. N. Kunja Rodrigess [*J. N. Cunha Rodrigues*] (referents), U. Lehmuss [*U. Lõhmus*] un P. Linda [*P. Lindh*],

ģenerāladvokāte J. Kokote [*J. Kokott*],
sekretāre S. Stremholma [*C. Strömholm*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2008. gada 22. oktobra tiesas sēdi,

* Tiesvedības valoda — somu.

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— Somijas valdības vārdā — J. Heliskoski [*J. Heliskoski*] un A. Gimareša-Purokoski [*A. Guimaraes-Purokoski*], pārstāvji,

— Vācijas valdības vārdā — M. Lumma [*M. Lumma*] un J. Kempere [*J. Kemper*], pārstāvji,

— Grieķijas valdības vārdā — T. Papadopulu [*T. Papadopoulou*], pārstāve,

— Itālijas valdības vārdā — R. Adams [*R. Adam*], pārstāvis, kam palīdz V. Ferrante [*W. Ferrante*], *avvocato dello Stato*,

— Apvienotās Karalistes valdības vārdā — V. Džeksone [*V. Jackson*], pārstāve, kurai palīdz K. Hovards [*C. Howard*], *QC*,

— Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — P. Ālto [*P. Aalto*] un V. Džoriss [*V. Joris*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokātes secinājumus 2009. gada 29. janvāra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes 2003. gada 27. novembra Regulu (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV L 338, 1. lpp.; turpmāk tekstā — "Regula").

2 Šis lūgums tika iesniegts saistībā ar prasību, ko *A* kundze, bērnu *C*, *D* un *E* māte, cēla par *Kuopion hallinto-oikeus* (Kuopio Administratīvā tiesa (Somija)) spriedumu, ar ko apstiprināts lēmums, ar kuru *perusturvalautakunta* (Sociālo pamattiesību nodrošināšanas komiteja, turpmāk tekstā — "Nodrošināšanas komiteja") veica šo bērnu steidzamu nodošanu aprūpē un viņu izvietošanu profesionālā aprūpes iestādē.

Atbilstošās tiesību normas

Kopienu tiesību akti

3 Regulas 12. un 13. apsvērums ir izteikts šādā redakcijā:

"(12) Šajā regulā noteiktais piekritības pamats lietās par vecāku atbildību ir izveidots, ņemot vērā bērna intereses, jo īpaši tuvuma kritēriju. Tas nozīmē, ka piekritība ir, pirmkārt, bērna pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstij, izņemot dažus gadījumus, kad pastāvīgā dzīvesvieta mainīta saskaņā ar vienošanos starp personām, kam ir vecāku atbildība.

(13) Bērna interesēs šī regula izņēmuma kārtā vai noteiktos apstākļos pieļauj to, ka tiesa, kurai ir piekritība, var nodot lietu citas dalībvalsts tiesai, ja šī[s] tiesas atrašanās vieta ir labāka, lai izspriestu lietu. [..]"

4 Regulas 1. panta 1. punktā ir noteikts:

"1. Šo regulu neatkarīgi no tiesas iestādes būtības piemēro civillietās, kas saistītas ar:

[..]

b) vecāku atbildības iegūšanu, īstenošanu, deleģēšanu, ierobežošanu vai izbeigšanu."

5 Šīs regulas 8. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Dalībvalsts tiesām ir piekritīgas lietas par vecāku atbildību par bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī brīdī, kad tiesā iesniegta prasība."

6 Minētās regulas 13. panta 1. punkts ir izteikts šādā redakcijā:

"Ja nevar noskaidrot bērna pastāvīgo dzīvesvietu un nevar noteikt piekritību, pamatojoties uz 12. pantu, piekritība ir tās dalībvalsts tiesām, kurā atrodas bērns."

7 Regulas 15. panta 1. punktā ir noteikts:

"Izņēmuma kārtā dalībvalsts tiesas, kurām ir piekritība pēc būtības, ja tās uzskata, ka citas tās dalībvalsts tiesa, ar kuru bērnam ir īpaša saikne, ir labākā atrašanās vietā tiesas spriešanai vai atsevišķas lietas daļas izskatīšanai, un ja tas ir bērna interesēs, var:

a) apturēt tiesvedību vai attiecīgo tās daļu un aicināt puses iesniegt prasību minētās citas dalībvalsts tiesā saskaņā ar 4. punktu; vai

b) lūgt citas dalībvalsts tiesu pieņemt piekritību saskaņā ar 5. punktu."

8 Regulas 17. pantā ir paredzēts:

"Ja kād[ā] dalībvalsts tiesā ir iesniegta prasība, kura saskaņā ar šo regulu nav tai piekritīga, bet kura saskaņā ar šo regulu ir piekritīga citas dalībvalsts tiesai, tā pēc savas iniciatīvas paziņo, ka tai nav piekritības."

9 Regulas 20. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Steidzamos gadījumos šīs regulas noteikumi neliedz dalībvalsts tiesām noteikt tādus pagaidu pasākumus, ieskaitot drošības pasākumus, attiecībā uz personām vai lietām minētajā dalībvalstī, kurus attiecīgajā dalībvalstī paredz likums, arī tad, ja saskaņā ar šo regulu lietas izskatīšana pēc būtības piekrīt citas dalībvalsts tiesai."

10 Regulas 53. pantā ir noteikts:

"Katra dalībvalsts izraugās vienu vai vairākas centrālās iestādes, lai palīdzētu šīs regulas piemērošanā, un nosaka katras ģeogrāfisko vai funkcionālo piekritību. Ja dalībvalsts ir izraudzījusies vairāk nekā vienu centrālo iestādi, saziņa parasti notiek tieši ar attiecīgo centrālo iestādi, kurai ir piekritība. Ja saziņa notiek ar centrālo iestādi, kurai nav piekritības, šī iestāde ir atbildīga par to, lai paziņojums tiktu pārsūtīts uz centrālo iestādi, kurai ir piekritība, un lai sūtītājs tiktu atbilstīgi informēts."

11 Šīs regulas 55. pantā it īpaši ir paredzēts:

"Centrālās iestādes pēc lūguma no citas dalībvalsts centrālās iestādes vai no personas, kam ir vecāku atbildība, sadarbojas īpašos gadījumos, lai sasniegtu šīs regulas mērķus.

Šim nolūkam tās tieši vai ar valsts institūcijas vai citas struktūras starpniecību saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem veic visus attiecīgos pasākumus saistībā ar personas datu aizsardzības jautājumiem, lai:

a) savāktu un apmainītos ar informāciju:

i) par situāciju, kādā ir bērns;

ii) par notiekošajām procedūrām; vai

iii) par lēmumiem, kas pieņemti attiecībā uz bērnu;

[..]

c) sekmētu saziņu starp tiesām, jo īpaši, 11. panta 6. un 7. punkta un 15. panta piemērošanas nolūkā;

[..].”

Valsts tiesību akti

12 Saskaņā ar Likuma par sociālo palīdzību (*sosiaalihuoltolaki* (710/1982), turpmāk tekstā — "Likums 710/1982") pamata lietas faktu rašanās laikā spēkā esošajā redakcijā 15. panta 1. punktu steidzamos gadījumos vai, ja apstākļi to prasa, pašvaldība uzņemas arī ievietošanas iestādē un citu sociālo pakalpojumu sniegšanas organizēšanu personām, kas uzturas pašvaldības teritorijā, bet kurām tajā nav dzīvesvietas.

13 Saskaņā ar Bērnu aizsardzības likuma (*lastensuojelulaki* (683/1983), turpmāk tekstā — "Likums 683/1983") pamata lietas faktu rašanās laikā spēkā esošajā redakcijā 16. pantu, ja apstākļi, kādos bērns vai pusaudzis aug, apdraud vai nenodrošina viņa veselību vai attīstību, par sociālajiem jautājumiem atbildīgajai pašvaldības iestādei nekavējoties ir jāveic palīdzības pasākumi.

Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

14 2001. gada decembrī bērni *C*, *D* un *E* pārcēlās dzīvot uz Zviedriju līdz ar savu māti *A*, kā arī bērnu patēvu *F*. Iepriekš *D* un *E* jau bija nodoti valsts aprūpē *X* pilsētā Somijā. Šī nodošana aprūpē bija pamatota ar patēva vardarbību un vēlāk tika pārtraukta. 2005. gada vasarā ģimene atstāja Zviedriju, lai pavadītu brīvdienas Somijā. Ģimene palika Somijas teritorijā, dzīvojot dzīvojamās piekabēs dažādos kempingos, turklāt bērni neapmeklēja skolu. 2005. gada 30. oktobrī *Y* pilsētas sociālajiem dienestiem (Somija) minētā ģimene iesniedza lūgumu piešķirt dzīvokli.

15 Ar Nodrošināšanas komitejas 2005. gada 16. novembra atbilstoši Likumam 683/1983 pieņemtajiem lēmumiem, pamatojoties uz to, ka bērni bija pamesti, *C*, *D* un *E* tika nekavējoties nodoti aprūpē un ievietoti audžuģimenē.

16 *A* un *F* lūdza atcelt lēmumus par minēto tūlītējo nodošanu aprūpē.

17 Ar 2005. gada 15. decembra lēmumiem Nodrošināšanas komiteja iesniegto lūgumu par atcelšanu noraidīja un saskaņā ar Likuma 683/1983 16. pantu bērnus *C*, *D* un *E* nodeva aprūpē un izdeva rīkojumu par to ievietošanu profesionālā aprūpes iestādē.

18 *A* iesniedza apelācijas sūdzību *Kuopion hallinto-oikeus*, lūdzot atcelt šos lēmumus un atkal uzticēt viņai viņas bērnu audzināšanu. *A* precizēja, ka, viņai 2005. gada novembra vidū dodoties uz Zviedriju kopā ar *F*, viņas bērni palika Somijā pie viņu patēva māsas. Ar 2006. gada 25. oktobra spriedumu šī tiesa apelācijas sūdzību noraidīja un apstrīdētos lēmumus apstiprināja. Savu spriedumu tā pamatoja, uzsverot, ka, ņemot vērā Likuma 710/1982 15. panta 1. punktu, Nodrošināšanas komiteja esot veikusi darbības savas kompetences robežās. Minētā tiesa piebilda, ka attiecīgo bērnu dzīves apstākļi nopietni apdraudēja viņu psihisko stāvokli, viņu veselību un attīstību. Šo bērnu nodošana aprūpē un ievietošana [aprūpes iestādē] viņiem esot ļāvusi saņemt viņiem nepieciešamo psihiatrisko aprūpi un devusi iespēju apmeklēt skolu, kā arī nodrošinājusi drošu un stabilu vidi.

19 *A* šo spriedumu pārsūdzēja *Korkein hallinto-oikeus* (Augstākā administratīvā tiesa), apgalvojot, ka Somijas iestādēm nebija piekritības. Šajā sakarā *A* norādīja, ka kopš 2007. gada 2. aprīļa bērni *C*, *D* un *E* esot uzskatāmi par Zviedrijas pilsoņiem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta kopš ilga laika esot Zviedrijā. Tādējādi lieta esot piekritīga Zviedrijas tiesām.

20 Uzskatot, ka, lai izlemtu tās izskatāmo lietu, ir vajadzīga Regulas interpretācija, *Korkein hallinto-oikeus* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālos jautājumus:

"1) a) Vai Regula [..] ir piemērojama visu tāda lēmuma daļu izpildei, kāds pieņemts šajā lietā un atbilstoši kuram bērns tiek nekavējoties nodots aprūpē un ievietots [aprūpes iestādē] ārpus ģimenes, ja šis lēmums ir ietverts vienā aktā, kas pieņemts, pamatojoties uz publisko tiesību normām par bērnu tiesību aizsardzību?

b) Vai arī Regula, ņemot vērā tās 1. panta 2. punkta d) apakšpunktu, ir piemērojama tikai lēmuma daļai, kas attiecas uz bērna nodošanu aprūpē ārpus ģimenes?

2) Kā Kopienu tiesību izpratnē ir jāinterpretē Regulas 8. panta 1. punktā un ar to saistītajā 13. panta 1. punktā lietotais jēdziens "pastāvīgā dzīvesvieta," it īpaši ņemot vērā situāciju, kad bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir vienā dalībvalstī, bet viņš atrodas citā dalībvalstī, kur viņam nav noteiktas dzīvesvietas?

3) a) Pieņemot, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta nav minētajā citā dalībvalstī, ar kādiem nosacījumiem steidzamus aizsardzības pasākumus (nodošanu aprūpē) saskaņā ar Regulas 20. panta 1. punktu tomēr var veikt minētajā dalībvalstī?

b) Vai Regulas 20. panta 1. punktā paredzētie aizsardzības pasākumi ir tikai tādi pasākumi, kurus var noteikt saskaņā ar valsts tiesību aktiem, un vai valsts tiesību normas, kurās regulēti minētie pasākumi, ir saistošas attiecīgā panta piemērošanā?

c) Vai pēc aizsardzības pasākuma noteikšanas lieta pēc tiesas iniciatīvas ir jānodod kompetentās dalībvalsts tiesai?

4) Ja dalībvalsts tiesai vispār nav jurisdikcijas, vai tai lieta ir jāatzīst par nepieņemamu vai arī tā jānodod otras dalībvalsts tiesai?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

21 Šis jautājums būtībā ir vērsts uz to, lai noteiktu, vai Regulas 1. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, pirmkārt, tas ir attiecināms uz vienu vienotu lēmumu, ar ko tiek uzdota tūlītēja bērna nodošana aprūpē un ievietošana [aprūpes iestādē] ārpus savas ģimenes, un, otrkārt, uz šo lēmumu ir attiecināms jēdziens "civillietas" šīs tiesību normas izpratnē, ja šis lēmums ir pieņemts saskaņā ar publiskajām tiesībām par bērnu aizsardzību.

22 Šo jautājumu ir uzdevusi tā pati iesniedzējtiesa, tas ir balstīts uz to pašu pamatojumu un ir izteikts tādā paša redakcijā kā jautājums, saistībā ar kuru tika pieņemts 2007. gada 27. novembra spriedums lietā C-435/06 *C* (Krājums, I-10141. lpp.). Šajos apstākļos uz šo jautājumu ir sniedzama tāda pati atbilde kā tā, kas tika sniegta uz pirmo jautājumu minētajā spriedumā lietā *C*.

23 Saskaņā ar Regulas 2. panta 7. punktu ar "vecāku atbildību" saprot visas tiesības un pienākumus attiecībā uz bērna personu vai bērna īpašumu, kuras piešķir fiziskai vai juridiskai personai ar tiesas nolēmumu, likumu vai spēkā esošu nolīgumu.

24 Saskaņā ar Regulas 1. panta 2. punkta d) apakšpunktu bērna nodošana audžuģimenē vai ievietošana aprūpes iestādē ir viens no jautājumiem, uz kuriem attiecas vecāku atbildība.

25 Turklāt no Regulas preambulas piektā apsvēruma izriet, ka, lai nodrošinātu vienlīdzību attiecībā uz visiem bērniem, šī regula attiecas uz visiem lēmumiem par vecāku atbildību, tostarp uz bērnu aizsardzības pasākumiem.

26 Tāds lēmums par bērna nodošanu aprūpē kā pamata lietā pēc savas dabas ir pieņemts tādas valsts iestāžu rīcības ietvaros, kuras mērķis ir izpildīt nepilngadīgo bērnu aizsardzības un palīdzības vajadzības.

27 Līdz ar to jēdziens "civillietas" ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to vienlīdz var saprast pasākumus, kuri saskaņā ar dalībvalsts tiesībām attiecas uz publiskajām tiesībām.

28 Šo interpretāciju apstiprina Regulas desmitais apsvērums, saskaņā ar kuru šo regulu nav paredzēts piemērot "vispārīgiem valsts pasākumiem izglītības vai veselības aizsardzības jomā". Šī izslēgšana norāda, ka Kopienas likumdevējs nav vēlējies no minētās regulas piemērošanas jomas izslēgt visus pasākumus, uz kuriem ir attiecināmas publiskās tiesības.

29 Tādējādi uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Regulas 1. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka jēdziens "civillietas" šīs tiesību normas izpratnē ir attiecināms uz lēmumu, ar ko tiek uzdota bērna tūlītēja nodošana aprūpē un ievietošana [aprūpes iestādē] ārpus savas ģimenes, ja šis lēmums ir pieņemts saistībā ar publiskajām tiesībām par bērnu aizsardzību.

Par otro jautājumu

30 Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, kā ir jāinterpretē jēdziens "pastāvīgā dzīvesvieta" Regulas 8. panta 1. punkta izpratnē, it īpaši ņemot vērā situāciju, kad bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir vienā dalībvalstī, bet viņš atrodas citā dalībvalstī, kur viņam nav noteiktas dzīvesvietas.

31 Regulas 8. panta 1. punktā ir paredzēts princips, saskaņā ar kuru dalībvalstu tiesu piekritība lietās par vecāku atbildību tiek noteikta atkarībā no vietas, kur bērna pastāvīgā dzīvesvieta atrodas brīdī, kad tiesā tiek iesniegta prasība, tomēr šī jēdziena saturs nav definēts.

32 Regulas 13. panta 1. punktā ir noteikts, ka, ja nevar noskaidrot bērna pastāvīgo dzīvesvietu, piekritība ir tās dalībvalsts tiesām, kurā atrodas bērns.

33 Tātad bērna vienkāršā fiziskā klātbūtne dalībvalstī, kas attiecībā pret Regulas 8. pantā noteikto piekritības noteikumu ir pakārtots piekritības noteikums, nav pietiekama, lai konstatētu bērna pastāvīgo dzīvesvietu.

34 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru gan no Kopienu tiesību vienveidīgas piemērošanas, gan no vienlīdzības principa izriet prasība, ka Kopienu tiesību norma, kurā tās satura un piemērošanas jomas noskaidrošanai nav nevienas tiešas norādes uz dalībvalstu tiesībām, parasti visā Eiropas Kopienā ir interpretējama autonomi un vienveidīgi, ņemot vērā normas kontekstu un attiecīgā tiesiskā regulējuma mērķi (skat. it īpaši 1984. gada 18. janvāra spriedumu lietā 327/82 *Ekro*, *Recueil*, 107. lpp., 11. punkts, un 2008. gada 6. marta spriedumu lietā C-98/07 *Nordania Finans* un *BG Factoring*, Krājums, I-1281. lpp., 17. punkts).

35 Tā kā Regulas 8. panta 1. punktā nav paredzēta neviena tieša norāde uz dalībvalstu tiesībām, lai noteiktu "pastāvīgās dzīvesvietas" jēdziena saturu un piemērošanas jomu,, šī noteikšana ir jāveic, ņemot vērā normas kontekstu un Regulas mērķi, it īpaši to, kas izriet no tās divpadsmitā apsvēruma, saskaņā ar kuru tajā paredzētie piekritības noteikumi ir izveidoti, ņemot vērā bērna intereses un it īpaši tuvuma kritēriju.

36 Tiesas judikatūru attiecībā uz pastāvīgās dzīvesvietas jēdzienu citās Eiropas Savienības tiesību jomās (skat. it īpaši 1994. gada 15. septembra spriedumu lietā C-452/93 P *Magdalena Fernández*/Komisija, *Recueil*, I-4295. lpp., 22. punkts; 2004. gada 11. novembra spriedumu lietā C-372/02 *Adanez-Vega*, Krājums, I-10761. lpp., 37. punkts, un 2008. gada 17. jūlija spriedumu lietā C-66/08 *Kozlowski*, Krājums,

I-6041. lpp.), izvērtējot bērnu pastāvīgo dzīvesvietu Regulas 8. panta 1. punkta ietvaros, nevar piemērot tieši.

37 Bērna pastāvīgā dzīvesvieta Regulas 8. panta 1. punkta izpratnē ir nosakāma, pamatojoties uz visiem katrā konkrētā gadījumā pastāvošajiem faktiskajiem apstākļiem.

38 Līdztekus bērna fiziskajai klātbūtnei dalībvalstī vērā ir jāņem citi faktori, kas var liecināt, ka šai klātbūtnei nav pagaidu vai gadījuma raksturs un ka bērna dzīvesvietu raksturo zināma integrācija sociālā un ģimenes vidē.

39 It īpaši vērā ir jāņem ilgums, regularitāte, apstākļi un uzturēšanās dalībvalsts teritorijā un ģimenes pārcelšanās šajā valstī iemesli, bērna pilsonība, bērna izglītošanas vieta un apstākļi, valodu zināšanas un bērna ģimenes un sociālie sakari minētajā valstī.

40 Kā ģenerāladvokāte atzīmējusi savu secinājumu 44. punktā, uz pastāvīgās dzīvesvietas maiņu var norādīt vecāku nodoms kopā ar bērnu apmesties dzīvot citā valstī, kas izpaužas tādos noteiktos ārējos apstākļos kā mājokļa mērķa valstī iegāde vai noīrēšana. Vēl viena norāde var būt lūguma attiecīgajām minētās valsts iestādēm iesniegšana sociālā dzīvokļa saņemšanai.

41 Turpretim apstāklis, ka bērni īslaicīgi uzturas dalībvalstī, kur viņiem nav noteiktas dzīvesvietas, var būt norāde, ka šo bērnu pastāvīgā dzīvesvieta šajā dalībvalstī neatrodas.

42 Valsts tiesai bērnu pastāvīgā dzīvesvieta ir jānosaka, ņemot vērā šī sprieduma 38.–41. punktā noteiktos kritērijus un veicot visaptverošu vērtējumu.

43 Tomēr nav izslēgts, ka noteikt dalībvalsti, kurā atrodas bērna pastāvīgā dzīvesvieta, šī vērtējuma rezultātā izrādīsies neiespējami. Šajā izņēmuma gadījumā un ja Regulas 12. pants, kas attiecas uz valsts tiesu piekritību jautājumos par vecāku atbildību, ja šie jautājumi ir saistīti ar pieteikumu par laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu, nav piemērojams, dalībvalsts, kurā atrodas bērns, tiesām atbilstoši Regulas 13. panta 1. punktam ir piekritība izskatīt lietu pēc būtības.

44 No tā izriet, ka uz otro jautājumu ir jāatbild, ka "pastāvīgās dzīvesvietas" jēdziens Regulas 8. panta 1. punkta izpratnē ir jāinterpretē tādējādi, ka šī dzīvesvieta atbilst vietai, ko raksturo bērna zināma integrācija sociālajā un ģimenes vidē. Šajā sakarā vērā it īpaši ir jāņem ilgums, regularitāte, apstākļi, uzturēšanās dalībvalsts teritorijā, kā arī ģimenes pārcelšanās uz šo valstī iemesli, bērna pilsonība, izglītošanas vieta un apstākļi, valodu zināšanas, kā arī bērna ģimenes un sociālie sakari minētajā valstī. Bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir jānosaka valsts tiesai, ņemot vērā visus katrā konkrētā gadījumā pastāvošos faktiskos apstākļus.

Par trešo jautājumu

45 Ar šo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, pirmkārt, ar kādiem nosacījumiem var veikt aizsardzības pasākumus, tādus kā nodošana aprūpē, saskaņā ar Regulas 20. panta 1. punktu. Otrkārt, tā vēlas uzzināt, vai šādus pasākumus var noteikt saskaņā ar valsts tiesību aktiem un vai šo tiesību aktu normas, kas attiecas uz minētajiem pasākumiem, ir saistošas. Treškārt, tā jautā, vai pēc minēto aizsardzības pasākumu noteikšanas lieta ir jānodod kompetentai citas dalībvalsts tiesai.

46 Saskaņā ar Regulas 20. panta 1. punktu steidzamos gadījumos šīs regulas noteikumi neliedz dalībvalsts tiesām noteikt tādus pagaidu pasākumus, ieskaitot aizsardzības pasākumus, attiecībā uz personām vai lietām minētajā dalībvalstī, kuri attiecīgajā dalībvalstī paredzēti likumā, arī tad, ja saskaņā ar šo regulu lietas izskatīšana pēc būtības piekrīt citas dalībvalsts tiesai.

47 Jau no šīs tiesību normas formulējuma izriet, ka pasākumu vecāku atbildības jomā noteikšana no to dalībvalstu tiesu puses, kuras nav kompetentas izskatīt lietu pēc būtības, ir pakļauta triju kumulatīvu nosacījumu ievērošanai, t.i.:

— attiecīgie pasākumi ir steidzami,

— tie ir nosakāmi attiecībā uz personām vai lietām dalībvalstī, kur atrodas lietu izskatošā tiesa, un

— tiem jābūt pagaidu rakstura pasākumiem.

48 Šie pasākumi ir piemērojami bērniem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir vienā dalībvalstī un kuri uz laiku vai neparedzēti uzturas citā valstī un atrodas situācijā, kura varētu būtiski kaitēt viņu labklājībai, ieskaitot viņu veselību vai attīstību, kas tādējādi attaisno aizsardzības pasākumu tūlītēju noteikšanu. Šo pasākumu pagaidu raksturs izriet no tā, ka saskaņā ar Regulas 20. panta 2. punktu tie zaudē spēku brīdī, kad dalībvalsts tiesa, kurai ir piekritība izskatīt lietu pēc būtības, ir veikusi pasākumus, ko tā uzskata par atbilstošiem.

49 Materiālas normas attiecībā uz nosakāmo steidzamo pasākumu veidu Regulā nav iekļautas.

50 Regulas 20. panta 1. punktā ir noteikts, ka pagaidu pasākumi vai aizsardzības pasākumi, kas dalībvalsts tiesām steidzamos gadījumos ir jānosaka, ir tie, kurus "attiecīgajā dalībvalstī paredz likums".

51 Šajā kontekstā valsts likumdevējam ir jāizstrādā pasākumi, ko valsts iestādes nosaka, lai nodrošinātu bērna intereses, un jāparedz to īstenošanas procesuālā kārtība.

52 Tā kā šādu pasākumu noteikšana notiek, pamatojoties uz valsts tiesību normām, to saistošajam raksturam ir jāizriet no attiecīgajām valsts tiesībām.

53 Atliek izskatīt, vai, īstenojot aizsardzības pasākumu, lieta pēc tiesas iniciatīvas ir jānodod kompetentai citas dalībvalsts tiesai.

54 Saskaņā ar Regulas 15. panta 1. punkta b) apakšpunktu dalībvalsts tiesas, kurām ir piekritība pēc būtības, ja tās uzskata, ka cita tās dalībvalsts tiesa, ar kuru bērnam ir īpaša saikne, ir labākā atrašanās vietā tiesas spriešanai, var lūgt šīs pēdējās dalībvalsts tiesu īstenot piekritību.

55 Aplūkojot ar piekritības vecāku atbildības jomā noteikumiem saistītās tiesību normas, minētais 15. pants ir vienīgais, kurā ir paredzēta lūguma citas dalībvalsts tiesai īstenot savu piekritību izteikšana.

56 Valsts tiesām, kas nosaka pagaidu vai aizsardzības pasākumus, ar Regulu nav uzlikts pienākums pēc šo pasākumu izpildes nodot lietu citas dalībvalsts tiesai.

57 Cits jautājums ir, vai valsts tiesām, kuras ir īstenojušas pagaidu vai aizsardzības pasākumus, citas dalībvalsts kompetentās tiesas par to ir jāinformē.

58 Kā ir norādīts šī sprieduma 48. punktā, saskaņā ar Regulas 20. panta 2. punktu pagaidu vai aizsardzības pasākumi zaudē spēku brīdī, kad dalībvalsts tiesa, kurai ir piekritība izskatīt lietu pēc būtības, ir veikusi pasākumus, ko tā uzskata par atbilstošiem.

59 Tā kā pagaidu vai aizsardzības pasākumiem ir pārejošs raksturs, ar bērna fizisko, psiholoģisko un intelektuālo attīstību saistīto apstākļu dēļ var būt nepieciešama kompetentās tiesas iepriekšēja iejaukšanās, lai noteiktu galīgos pasākumus.

60 Galīgo pasākumu nepieciešamība un steidzamība ir jānovērtē, ņemot vērā bērna situāciju, tā paredzamo attīstību un noteikto pagaidu vai aizsardzības pasākumu efektivitāti.

61 Šajā kontekstā bērna interešu aizsardzības dēļ var būt nepieciešams, lai valsts tiesa, kura ir noteikusi pagaidu vai aizsardzības pasākumus, tieši vai ar atbilstoši Regulas 53. pantam izraudzītās centrālās iestādes starpniecību par to informētu citas dalībvalsts tiesu, kurai ir piekritība.

62 Sadarbība gadījumos, kas īpaši skar vecāku atbildību, ir paredzēta Regulas 55. pantā, un tā it īpaši ietver informācijas savākšanu un apmaiņu par situāciju, kādā ir bērns, par notiekošajiem procesiem un visiem attiecībā uz bērnu pieņemtajiem lēmumiem.

63 Regulas 55. panta c) punktā ir paredzēta informācijas starp dalībvalstu tiesām apmaiņa šīs regulas piemērošanas nolūkā.

64 No minētā izriet, ka tiktāl, ciktāl to prasa bērna interešu aizsardzība, valsts tiesai, kura ir noteikusi pagaidu vai aizsardzības pasākumus, tieši vai ar atbilstoši Regulas 53. pantam izraudzītās centrālās iestādes starpniecību par to jāinformē citas dalībvalsts tiesa, kurai ir piekritība.

65 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka aizsardzības pasākumu, tādu kā bērnu nodošana aprūpē, valsts tiesa atbilstoši Regulas 20. pantam var noteikt tad, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

— šim pasākumam ir jābūt steidzamam;

— tam jābūt noteiktam attiecībā uz konkrētajā dalībvalstī esošajām personām, un

— tam jābūt pagaidu rakstura pasākumam.

Minētā pasākuma īstenošana, kā arī tā saistošais raksturs tiek noteikts atbilstoši valsts tiesību aktiem. Pēc aizsardzības pasākuma noteikšanas valsts tiesai nav pienākuma nodot lietu citas dalībvalsts tiesai, kurai ir piekritība. Tomēr tiktāl, ciktāl to prasa bērna interešu aizsardzība, valsts tiesai, kura ir noteikusi pagaidu vai aizsardzības pasākumus, tieši vai ar atbilstoši Regulas 53. pantam izraudzītās centrālās iestādes starpniecību par to jāinformē citas dalībvalsts tiesa, kurai ir piekritība.

Par ceturto jautājumu

66 Ar šo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai gadījumā, ja dalībvalsts tiesai vispār nav jurisdikcijas, tai lieta ir jāatzīst par nepieņemamu vai arī tā jānodod citas dalībvalsts tiesai.

67 Atbilstoši Regulas 17. pantam, "ja kād[ā] dalībvalsts tiesā ir iesniegta prasība, kura saskaņā ar šo regulu nav tai piekritīga, bet kura saskaņā ar šo regulu ir piekritīga citas dalībvalsts tiesai, tā pēc savas iniciatīvas paziņo, ka tai nav piekritības".

68 Kā ir konstatēts šī sprieduma 55. punktā, aplūkojot ar piekritības vecāku atbildības jomā noteikumiem saistītās tiesību normas, Regulas 15. pants ir vienīgais, kurā ir paredzēta lūguma citas dalībvalsts tiesai īstenot savu piekritību izteikšana.

69 Gadījumā, ja dalībvalsts tiesa pēc savas iniciatīvas atzīst, ka tai nav piekritības, Regulā nav paredzēts, ka lieta būtu jānodod citas dalībvalsts tiesai.

70 Tomēr to pašu iemeslu dēļ kā tie, kas ir norādīti šī sprieduma 59.–63. punktā, un tiktāl, ciktāl to prasa bērna interešu aizsardzība, valsts tiesai, kas pēc savas iniciatīvas atzinusi, ka tai nav piekritības, tieši vai ar atbilstoši Regulas 53. pantam izraudzītās centrālās iestādes starpniecību par to ir jāinformē citas dalībvalsts tiesa, kurai ir piekritība.

71 Tādējādi uz ceturto jautājumu ir jāatbild, ka dalībvalsts tiesai, ja tai vispār nav jurisdikcijas, pēc savas iniciatīvas jāatzīst, ka tai nav piekritības, bet tai nav pienākuma nodot lietu citai tiesai. Tomēr tiktāl, ciktāl to prasa bērna interešu aizsardzība, valsts tiesai, kas pēc savas iniciatīvas atzinusi, ka tai nav piekritības, tieši vai ar atbilstoši Regulas 53. pantam izraudzītās centrālās iestādes starpniecību par to ir jāinformē citas dalībvalsts tiesa, kurai ir piekritība.

Par tiesāšanās izdevumiem

72 Attiecībā uz pamata lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

1) Padomes 2003. gada 27. novembra Regulas (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu 1. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka jēdziens "civillietas" šīs tiesību normas izpratnē ir attiecināms uz lēmumu, ar ko tiek uzdota bērna tūlītēja nodošana aprūpē un ievietošana [aprūpes iestādē] ārpus savas ģimenes, ja šis lēmums ir pieņemts saistībā ar publiskajām tiesībām par bērnu aizsardzību;

2) "pastāvīgās dzīvesvietas" jēdziens Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkta izpratnē ir jāinterpretē tādējādi, ka šī dzīvesvieta atbilst vietai, ko raksturo bērna zināma integrācija sociālajā un ģimenes vidē. Šajā sakarā vērā it īpaši ir jāņem ilgums, regularitāte, apstākļi, uzturēšanās dalībvalsts teritorijā, kā arī

ģimenes pārcelšanās uz šo valstī iemesli, bērna pilsonība, izglītošanas vieta un apstākļi, valodu zināšanas, kā arī bērna ģimenes un sociālie sakari minētajā valstī. Bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir jānosaka valsts tiesai, ņemot vērā visus katrā konkrētā gadījumā pastāvošos faktiskos apstākļus;

3) **aizsardzības pasākumu, tādu kā bērnu nodošana aprūpē, valsts tiesa atbilstoši Regulas Nr. 2201/2003 20. pantam var noteikt tad, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:**

— **šim pasākumam ir jābūt steidzamam;**

— **tam jābūt noteiktam attiecībā uz konkrētajā dalībvalstī esošajām personām, un**

— **tam jābūt pagaidu rakstura pasākumam.**

Minētā pasākuma īstenošana, kā arī tā saistošais raksturs tiek noteikts atbilstoši valsts tiesību aktiem. Pēc aizsardzības pasākuma noteikšanas valsts tiesai nav pienākuma nodot lietu citas dalībvalsts tiesai, kurai ir piekritība.

Tomēr tiktāl, ciktāl to prasa bērna interešu aizsardzība, valsts tiesai, kura ir noteikusi pagaidu vai aizsardzības pasākumus, tieši vai ar atbilstoši Regulas Nr. 2201/2003 53. pantam izraudzītās centrālās iestādes starpniecību par to jāinformē citas dalībvalsts tiesa, kurai ir piekritība;

4) dalībvalsts tiesai, ja tai vispār nav jurisdikcijas, pēc savas iniciatīvas jāatzīst, ka tai nav piekritības, bet tai nav pienākuma nodot lietu citai tiesai. Tomēr tiktāl, ciktāl to prasa bērna interešu aizsardzība, valsts tiesai, kas pēc savas iniciatīvas atzinusi, ka tai nav piekritības, tieši vai ar atbilstoši Regulas Nr. 2201/2003 53. pantam izraudzītās centrālās iestādes starpniecību par to ir jāinformē citas dalībvalsts tiesa, kurai ir piekritība.

[Paraksti]